

Jelgavas veselības profils

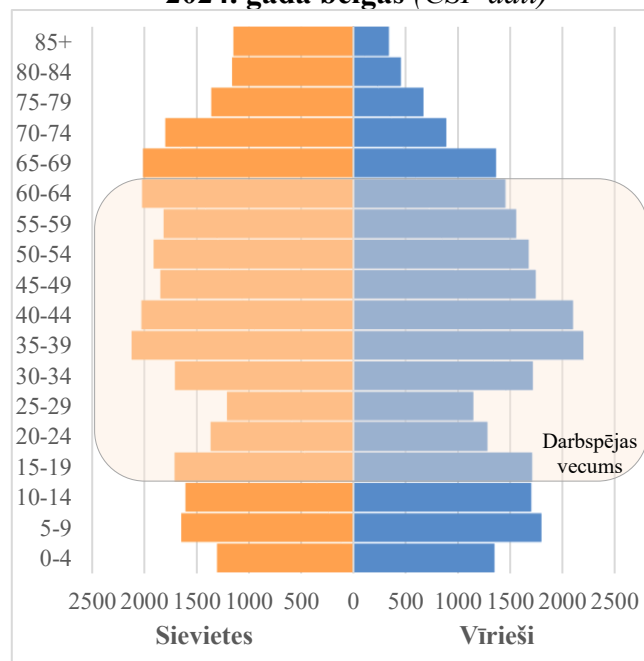
Šajā profilā apkopoti dati par būtiskākajiem veselības rādītājiem Jelgavā laika periodā no 2015. gada līdz 2024. gadam. Informācija sagatavota, izmantojot Centrālās statistikas pārvaldes un Slimību profilakses un kontroles centra datus.

Plašāka informācija par Latvijas iedzīvotāju veselību pieejama mājaslapā www.spkc.gov.lv

Iedzīvotāju skaits: 54 821 (2024. g. beigās)
Procenti no Latvijas iedzīvotājiem: 3,0%
Iedzīvotāju dabiskā kustība 2024. g.: dzimuši 414, miruši 718 (CSP dati)

1.attēls. Jelgavas pastāvīgo iedzīvotāju skaits vecuma un dzimuma sadalījumā 2024. gada beigās (CSP dati)

Pozitīvās tendences*

- ☑ Zemāks demogrāfiskās slodzes līmenis.
- ☑ Augstāka dzimstība.
- ☑ Zemāka mirstība no SAS, t. sk. priekšlaicīga mirstība līdz 64 gadu vecumam.
- ☑ Kopš 2017. gada zemāka mirstība no ļaundabīgajiem audzējiem, kopš 2022. gada – zemāka priekšlaicīga mirstība līdz 64 gadu vecumam.
- ☑ Zemāka saslimstība ar ļaundabīgajiem audzējiem.
- ☑ Zemāka mirstība no ārējiem nāves cēloņiem, izņemot 2021. gadu.
- ☑ Zemāka saslimstība ar ērcu pārnestajām slimībām – laimboreliozu un ērcu encefalītu.
- ☑ Zemāka saslimstība ar HIV.
- ☑ Augstāks ambulatoro vizīšu skaits uz 1 iedzīvotāju.

Problēmas un izaicinājumi*

- ☑ Augstāka mirstība no cukura diabēta.
- ☑ Augstāka priekšlaicīga mirstība un vairāk potenciāli zaudēto mūža gadu gremošanas sistēmas slimību dēļ.
- ☑ 2024. gadā pieaugusi saslimstība ar tuberkulozi.
- ☑ 2024. gadā pieaugusi gan perinatālā, gan zīdaiņu mirstība, pārsniedzot vidējo rādītāju valstī.
- ☑ 2024. gadā pieaudzis nosalušo personu skaits, pārsniedzot vidējo rādītāju valstī divas reizes.
- ☑ Zems mājas vizīšu īpatsvars ambulatoro apmeklējumu struktūrā.

*Salīdzināts ar vidējo rādītāju valstī.

Tabulā attēloti jaunākie (2024. gads) veselību raksturojošie rādītāji **Jelgavā** salīdzinājumā ar vidējiem rādītājiem valstī. Zem tabulas atrodams rādītāju aprēķina skaidrojums.

Vienkāršākai uzskatei izmantoti simboli un krāsas:

🔴 Rādītājs ir augstāks nekā vidēji valstī

🟢 Rādītājs ir zemāks nekā vidēji valstī

⚪ Rādītājs būtiski neatšķiras (<5%) no vidējā rādītāja valstī

● sarkans – negatīvs rādītājs

● zaļš – pozitīvs rādītājs

● oranžs – neitrāls rādītājs

		Indikators	Vidēji Latvijā	Jelgavā	Tendence periodā Jelgavā	Pozīcija pret vidējo rādītāju valstī
Veselības un veselības aprūpes rādītāji	1	Dzimsība	6,9	7,5		🔴
	2	Saslimstība ar ļaundabīgiem audzējiem	592	514		🟢
	3	Cukura diabēta pacientu relatīvais skaits	5572	4973		🟢
	4	Saslimstība ar HIV	9,6	9,1		🟢
	5	Saslimstība ar AIDS	2,5	3,6*		-
	6	Saslimstība ar tuberkulozi	15,1	29,8		🔴
	7	Saslimstība ar laimboreliozi	19,2	3,6*		-
	8	Saslimstība ar ērcu encefalītu	8,9	3,6*		-
	9	Bērnu, kas dzimuši nepilngadīgām mātēm, īpatsvars no visiem dzīvi dzimušajiem, %	0,7	1,1		🔴
	10	Bērnu, kas dzimuši mātēm pēc 35 g. v., īpatsvars no visiem dzīvi dzimušajiem, %	28,8	27,0		🟡
	11	Dzīvi dzimušie ar zemu dzimšanas svaru (zem 2500 g), %	4,2	4,1		⚪
	12	Praktizējošo ārstu relatīvais skaits	34,4	35,1		⚪
	13	Praktizējošo ģimenes ārstu, internistu un pediatru relatīvais skaits	10,4	12,9		🟢
	14	Ambulatoro apmeklējumu skaits pie ārstiem/mājas vizīšu skaits	6,1/0,07	7,9/0,04		🟢/🔴
Mirstība**	15	Mirstība no sirds un asinsvadu sistēmas slimībām	727	651		🟢
	16	Mirstība no ļaundabīgiem audzējiem	294	273		🟢
	17	Mirstība no ārējiem nāves cēloņiem	77,3	47,3		🟢
	18	Mirstība no gremošanas sistēmas slimībām	62,5	54,5		🟢
	19	Perinatālā mirstība	4,8	9,1		-
	20	Zīdaiņu mirstība	1,5	4,6*		-
	21	Potenciāli zaudētie mūža gadi līdz 64 g. v.	4560	4107		🟢

Piezīmes: 1 Uz 1000 iedzīvotāju; 2 Jaunie gadījumi, uz 100 000 iedzīvotāju; 3 Uz 100 000 iedzīvotāju; 4-8 Jaunie gadījumi, uz 100 000 iedzīvotāju; 9-10 Īpatsvars procentos no dzīvi dzimušajiem mātēm visās vecuma grupās; 11 Īpatsvars procentos no visiem dzīvi dzimušajiem; 12 Praktizējošo ārstu skaits bez zobārstiem, ar stažieriem un rezidenti, uz 10 000 iedzīvotāju; 13 Uz 10 000 iedzīvotāju; 14 Uz 1 iedzīvotāju; 15-18 Uz 100 000 iedzīvotāju attiecīgā vecuma grupā; 19 Uz 1000 dzīvi un nedzīvi dzimušo; 20 Uz 1000 dzīvi dzimušo; 21 Uz 100 000 iedzīvotāju vecuma grupā 0-64 gadi.

Datu avoti: 1 CSP; 2-5 PREDA, SPKC; 6-8 VISUMS, SPKC; 9-11 Jaundzimušo reģistrs, SPKC; 12-13 Pārskats par iestādes personālu, SPKC; 14 Pārskats par ārstniecības iestādes darbību, SPKC; 15-21 Latvijas iedzīvotāju nāves cēloņu datu bāze, SPKC.

* Mazāk par 3 gadījumiem gadā

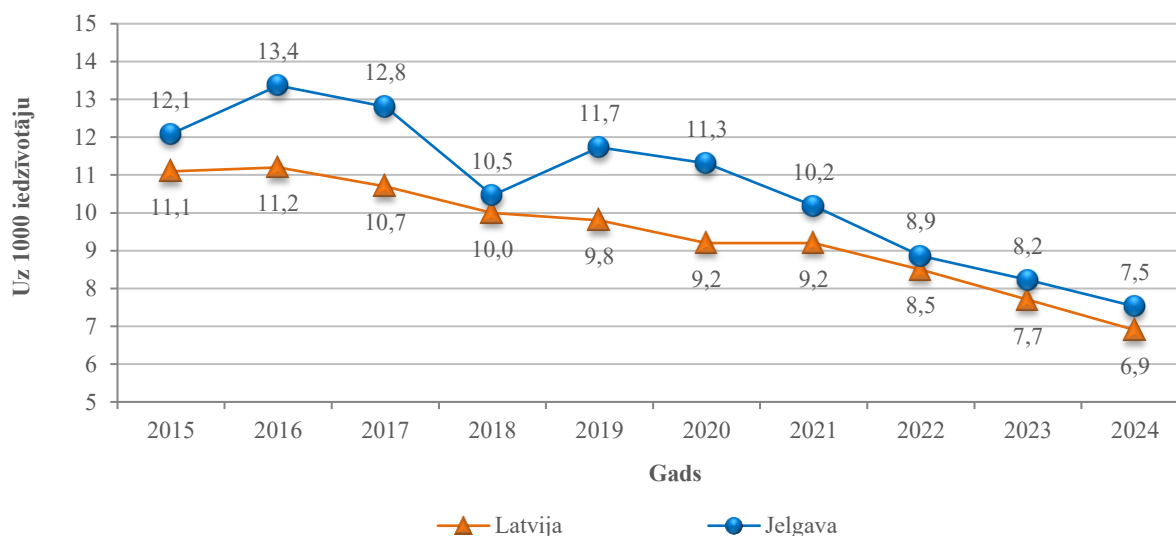
**Dati par Latvijas iedzīvotāju nāves cēloņiem aktualizēti 31.07.2025.

Saite uz tabulu SPKC mājas lapā: <https://www.spkc.gov.lv/lv/latvijas-regionu-un-pasvaldibu-veselibas-profilu>

Situācijas apraksts

Jelgavas pilsētā 2024. gada beigās dzīvoja 54,8 tūkstoši iedzīvotāju, veidojot 3% no visiem Latvijas iedzīvotājiem. Pēc iedzīvotāju skaita Jelgava ir ceturrtā lielākā pilsēta Latvijā. Demogrāfiskās slodzes līmenis¹ Jelgavā ir nedaudz augstāks nekā vidēji valstī – 2024. gadā rādītājs bija 635 (vidēji Latvijā 621), kas saistīts ar pozitīvu iezīmi – bērnu īpatsvars Jelgavas iedzīvotāju vidū ir augstāks nekā vidēji valstī (Jelgavā 17,3%, vidēji valstī 15,3%). Arī atšķirībā no situācijas citviet Latvijā, Jelgavā iedzīvotāju skaits dinamiskā ir samazinājies nedaudz (-2,4% 2024. gadā); 82% Jelgavas iedzīvotāju pilsētā dzīvo ilgāk nekā 8 gadus vai ir te dzimuši. Jelgavā, tāpat kā Latvijā kopumā, samazinās **dzimstība**, tomēr visā aplūkotajā periodā tā saglabājas augstāka nekā vidēji valstī (skat. 2. attēlu). Augstākā dzimstība reģistrēta 2016. gadā, kad dzimušo skaits uz 1000 iedzīvotāju sasniedza 13,4 (750 jaundzimušie), bet zemākā dzimstība fiksēta 2024. gadā, kad reģistrēti vien 7,5 dzimušie uz 1000 iedzīvotāju (414 jaundzimušie) (skat. 2. attēlu), tomēr šī situācija nav unikāla Jelgavai.

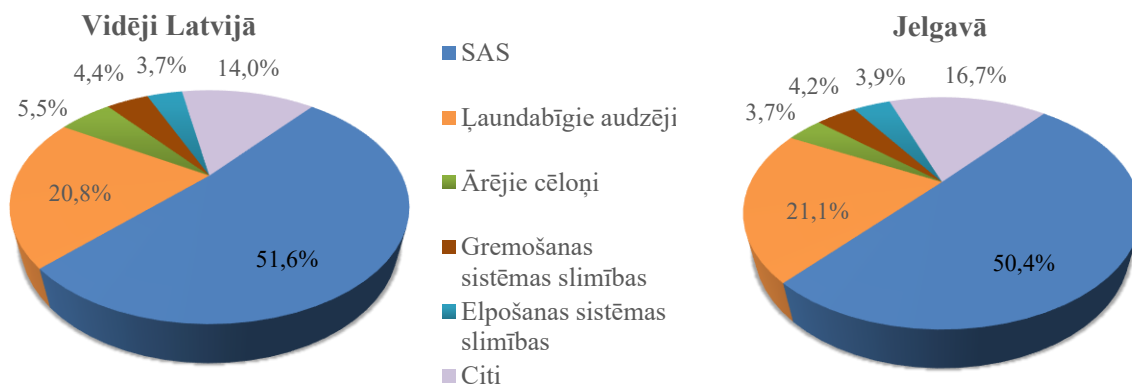
2.attēls. Dzimstība Jelgavā un vidēji Latvijā, uz 1000 iedzīvotāju (CSP dati)

Nepilngadīgām mātēm dzimušo bērnu skaits Jelgavā dinamiskā ir mainīgs, no 3 līdz 8 jaundzimušajiem gadā, 2024. gadā – 5 (1,1% no visiem dzimušajiem, Latvijā vidēji – 0,7%). Jaundzimušo īpatsvars ar **zemu dzimšanas svaru** (zem 2,5 kg) dinamiskā svārstās, 2024. gadā šis rādītājs bija 4,1% (vidēji valstī 4,2%). Nelielās dzimstības dēļ gan **perinatālā mirstība** (nedzīvi dzimušie un pirmajā dzīves nedēļā mirušie), gan **zīdaiņu mirstība** (līdz 1 gada vecumam) Jelgavā ir dinamiskā svārstās, jo to ietekmē pat 1 nāves gadījums. 2024. gadā gan perinatālā, gan zīdaiņu mirstība bija augstāka nekā vidēji valstī (skat. tabulu).

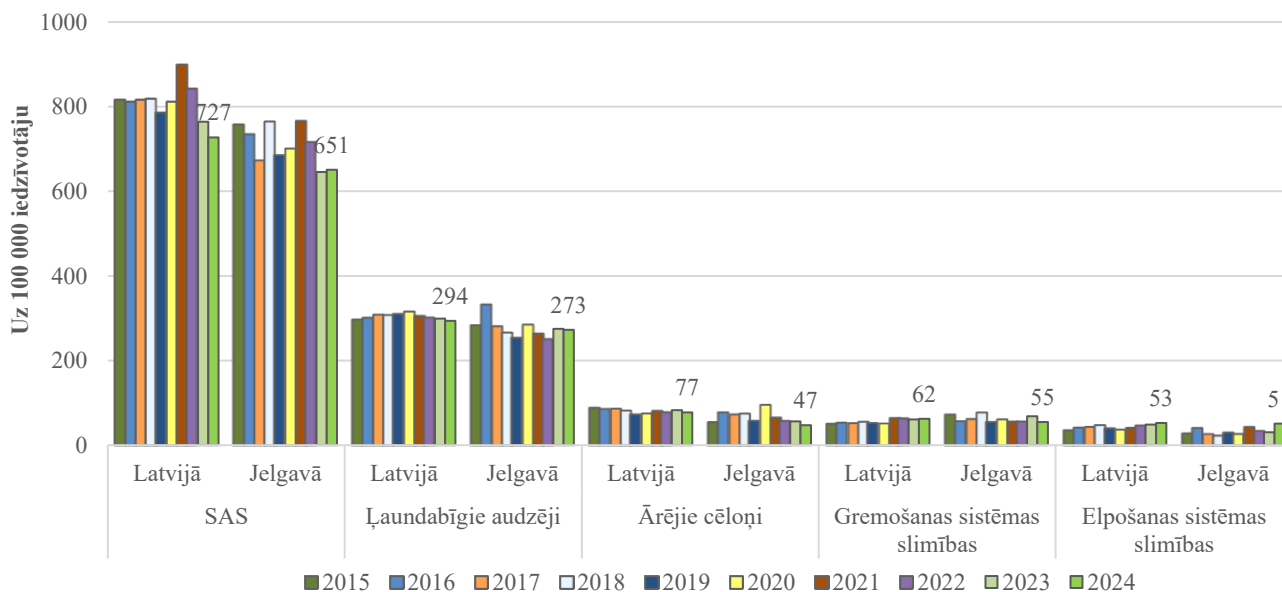
¹ Rādītājs, kas raksturo bērnu (0-14 g. v.) un pensijas vecuma (65+ g. v.) iedzīvotāju skaita attiecību pret darbības vecuma iedzīvotājiem (15-64 g. v.). Rādītāju izsaka uz 1000 iedzīvotāju.

3. attēls. Galvenie nāves cēloņi 2024. gadā, īpatsvars procentos

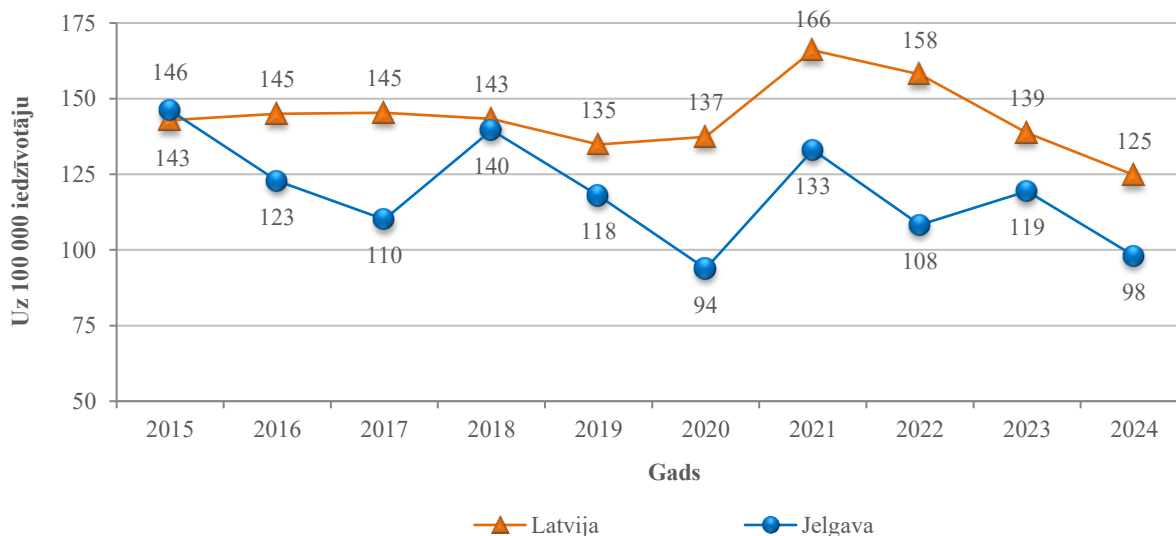
Galvenie nāves cēloņi gadu no gada ir nemainīgi – sirds un asinsvadu slimības, ļaundabīgie audzēji, ārējie nāves cēloņi un gremošanas sistēmas slimības, kā arī elpošanas sistēmas slimības. No 2020. līdz 2022. gadam kā viens no galvenajiem nāves cēloņiem Latvijā bija arī Covid-19, šajā laika periodā kļūstot par trešo biežāko nāves cēloni. 2023. gadā mirušo skaits no Covid-19 būtiski samazinājās, veidojot jau mazāk nekā 2% no visiem nāves cēloņiem, bet 2024. gadā vien 0,5%. Galvenais nāves cēlonis gan Jelgavā, gan Latvijā kopumā ir sirds un asinsvadu slimības (2024. g. Jelgavā 50% no visiem mirušajiem) un ļaundabīgie audzēji (attiecīgi 21%). Trešais izplatītākais nāves cēlonis Jelgavā ir gremošanas sistēmas slimības (4,2%), ceturtais – elpošanas sistēmas slimības (3,9%) un kā piektais – ārējie nāves cēloņi (3,7%) (skat. 3. un 4. attēlu).

4. attēls. Galvenie nāves cēloņi 2015.-2024. gadā, uz 100 000 iedzīvotāju

Mirstība no sirds un asinsvadu slimībām (SAS) ir biežākais nāves cēlonis Latvijas iedzīvotāju vidū un veido vairāk nekā pusi no visiem nāves cēloņiem, t. sk. arī Jelgavā. Visā periodā mirstība no SAS Jelgavā ir zemāka nekā vidēji valstī; 2024. gadā par 12% zemāka (skat. 4. attēlu). Priekšlaicīga mirstība (līdz 64 gadu vecumam) no SAS Jelgavā kopš 2016. gada ir zemāka nekā vidēji valstī. 2024. gadā rādītājs ir samazinājies gan Latvijā kopumā, gan Jelgavā (skat. 5. attēlu).

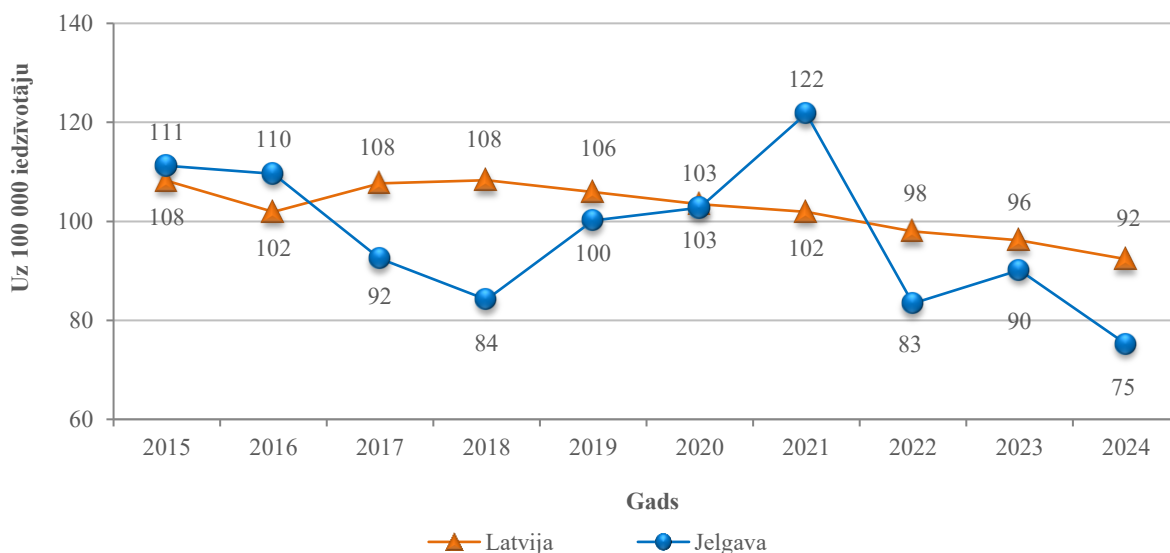
5.attēls. Priekšlaicīga mirstība no SAS 2015.-2024. gadā, uz 100 000 iedzīvotāju

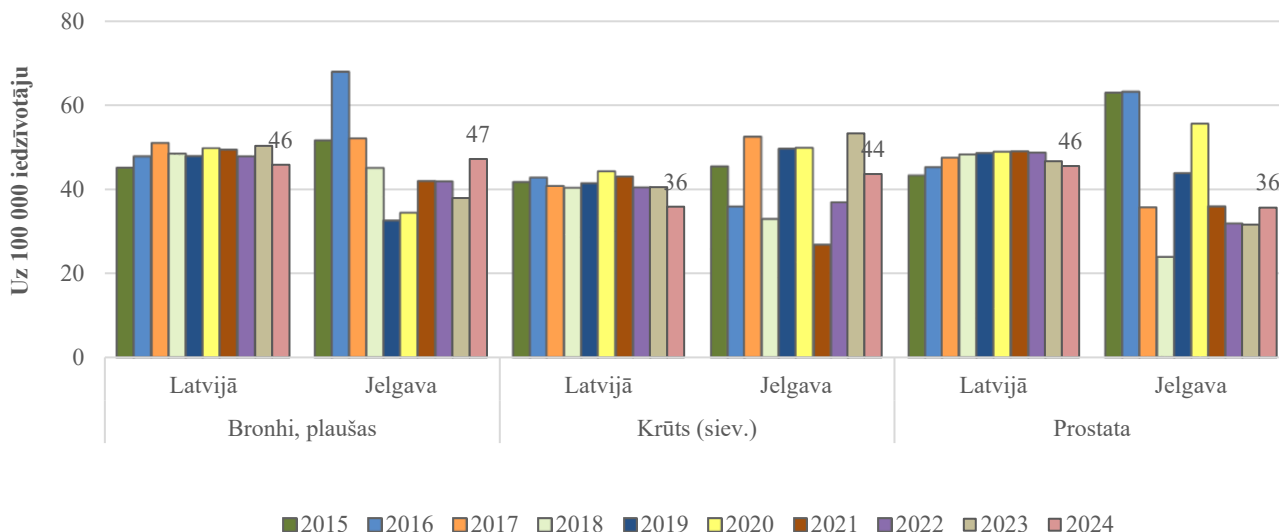
Ļaundabīgie audzēji ir otrs biežākais nāves cēlonis kā Latvijā, tā Jelgavā.

Mirstība no ļaundabīgajiem audzējiem Jelgavā ir zemāka nekā vidēji Latvijā, izņemot 2016. gadu, kad mirstība no ļaundabīgajiem audzējiem sasniedza 331 gadījumu uz 100 000 iedzīvotāju, pārsniedzot vidējo rādītāju valstī par 9%. Pēdējos divos gados mirstība pieaugusi, 2024. gadā – par 7% (skat. 4. attēlu). Priekšlaicīga mirstība (līdz 64 gadu vecumam) no ļaundabīgajiem audzējiem Jelgavā dinamikā ir mainīga, – 2015. un 2016. gadā, kā arī Covid-19 pandēmijas otrajā gadā (2021. gads) tā bija augstāka nekā vidēji valstī, pēdējos trīs gados – zemāka; 2024. gadā reģistrēts zemākais rādītājs visā periodā (skat. 6. attēlu).

6.attēls. Priekšlaicīga mirstība no ļaundabīgajiem audzējiem 2015.-2024. gadā, uz 100 000 iedzīvotāju

7.attēls. Mirstība no biežākajiem ļaundabīgajiem audzējiem 2015.-2024. gadā, uz 100 000 iedzīvotāju

Augstākā mirstība ļaundabīgo audzēju grupā Jelgavā, līdzīgi kā Latvijā kopumā, ir no bronhu un plaušu audzēja, prostatas audzēja vīriešiem, krūts audzēja sievietēm un resnās, sigmoidā un taisnās zarnas audzējiem. Dinamikā rādītāji ir mainīgi, atsevišķos gados esot gan augstākiem, gan zemākiem nekā vidēji valstī (skat. 7. attēlu).

Jelgavā mirstība no bronhu un plaušu audzējiem līdz 2019. gadam samazinājās, pēc tam pieauga, 2024. gadā ir līdzīga kā vidēji Latvijā (skat. 7. attēlu). Kopumā laika periodā no 2015. līdz 2024. gadam Jelgavā reģistrēts 251 nāves gadījums no bronhu un plaušu audzējiem, 2024. gadā – 26. Gan Latvijā, gan Jelgavā mirstība ir daudz augstāka vīriešiem (Jelgavā 5:1) nekā sievietēm. Mirstība no bronhu un plaušu audzēja strauji pieaug pēc 50 gadu vecuma, puse mirušo ir vecumā no 60 līdz 74 gadiem.

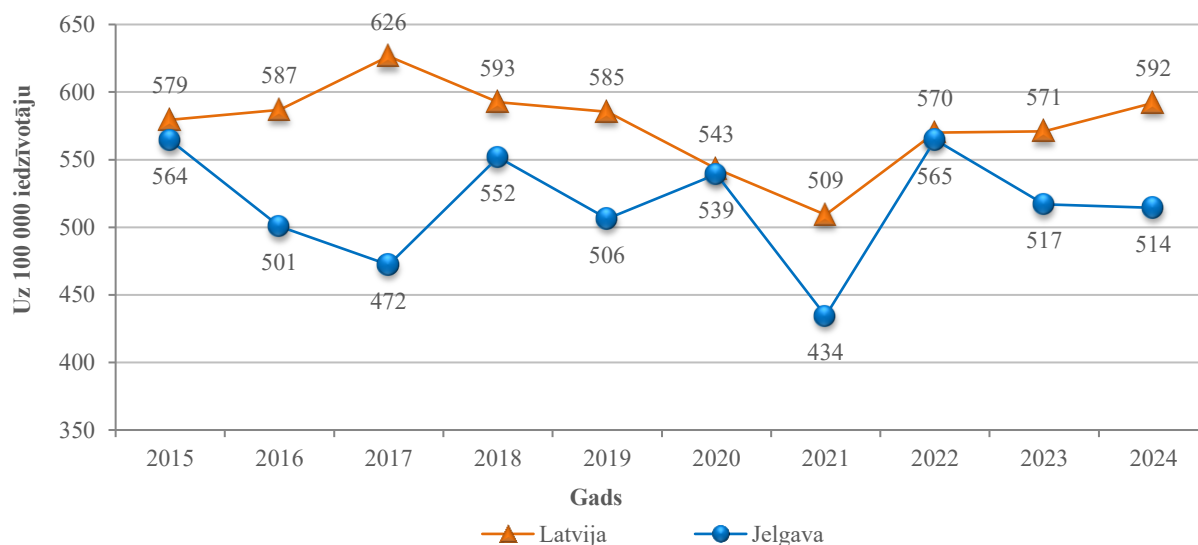
Krūts audzējs sievietēm Jelgavā ir izplatīts nāves cēlonis ļaundabīgo audzēju grupā, kurš skar arī gados jaunas sievietes – 28% mirušo ir bijušas jaunākas par 64 gadiem. Dinamikā mirstība ir mainīga, pēdējos divus gadus augstāka nekā vidēji Latvijā (skat. 7. attēlu); 2024. gadā mirušo skaits samazinājies, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, tik un tā saglabājoties par 22% augstākam nekā vidēji Latvijā.

Prostatas audzējs vīriešiem Latvijā ir starp galvenajiem nāves cēloņiem ļaundabīgo audzēju grupā; pārsvarā tas skar vīriešus vecuma grupā virs 70 gadiem (~80% no visiem mirušajiem). Jelgavā mirstība no šiem audzējiem dinamikā ir mainīga, pēdējos četrus gadus zema; 2024. gadā mirstība no prostatas audzēja bija par 22% zemāka nekā vidēji Latvijā (skat. 7. attēlu).

Citi bieži izplatīti ļaundabīgie audzēji Jelgavā ir resnās, sigmoidā un taisnās zarnas audzēji, aizkuņģa dziedzera ļaundabīgais audzējs, kuņģa ļaundabīgais audzējs un urīnizvadorgānu ļaundabīgie audzēji.

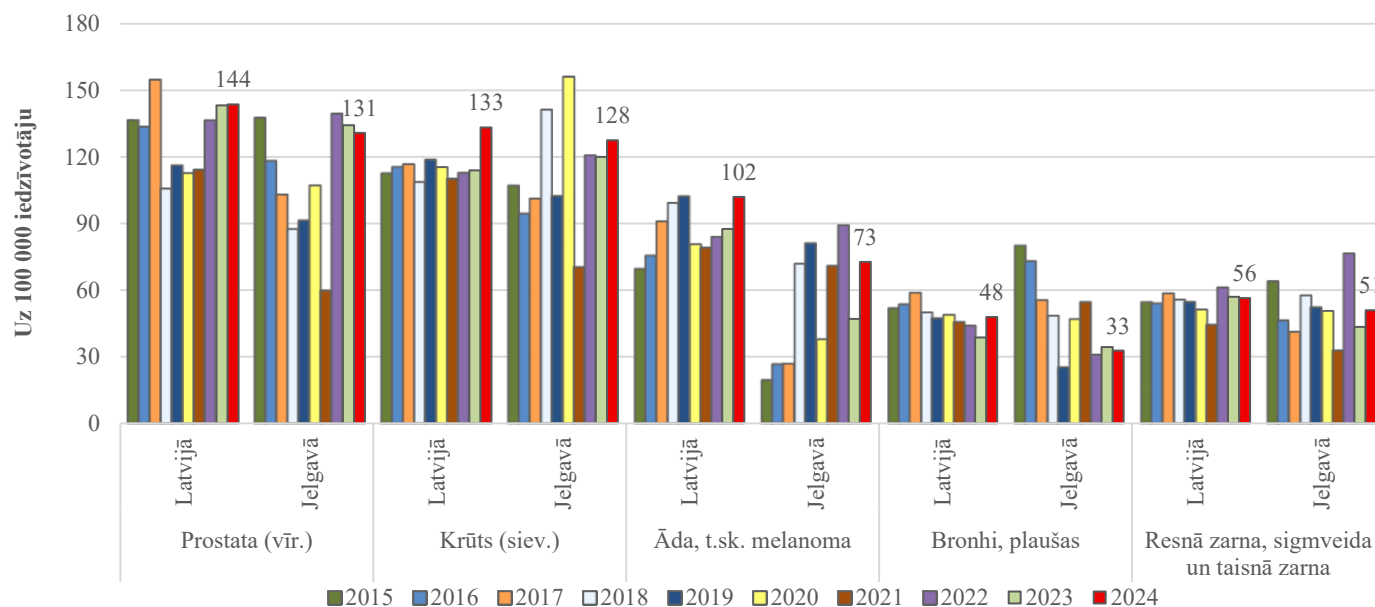
Mirstības no ļaundabīgajiem audzējiem rādītāji jāvērtē kopā ar saslimstības līmeni. Ik gadu Jelgavā reģistrē ap 300 jaunus saslimšanas gadījumus ar kādu onkoloģisku slimību. **Saslimstība ar ļaundabīgajiem audzējiem** dinamikā ir mainīga, tomēr zemāka nekā vidēji Latvijā (skat. 8. attēlu). Saslimstība ar ļaundabīgajiem audzējiem līdz 64 gadu vecumam Jelgavā dinamikā ir mainīga, gan esot zem, gan pārsniedzot vidējo rādītāju valstī; 2024. gadā Jelgavā reģistrēti 264 gad. uz 100 000 iedzīvotāju (vidēji Latvijā 286).

8. attēls. Saslimstība ar ļaundabīgajiem audzējiem 2015.-2024. gadā, uz 100 000 iedzīvotāju

Līdzīgi kā vidēji Latvijā, biežāk diagnosticētie audzēji Jelgavā ir prostatas audzējs vīriešiem, krūts audzējs sievietēm, ādas audzēji, t.sk. melanoma, bronhu un plaušu audzēji un resnās, sigmoidā un taisnās zarnas audzēji (skat. 9. attēlu).

9. attēls. Saslimstība ar biežākajiem ļaundabīgajiem audzējiem 2015.-2024. gadā, uz 100 000 iedzīvotāju

Visbiežāk diagnosticētais ļaundabīgais audzējs Latvijā ir prostatas audzējs vīriešiem. Tā diagnostika ir samērā vienkārša, kā arī Latvijā ir ieviesta skrīninga programma vīriešiem no 50 līdz 75 gadu vecumam. Jelgavā pirmreizēji reģistrēto gadījumu skaits ar prostatas audzēju dinamiskā svārstās, pēdējos trīs gados pieaudzis, pārsniedzot 30 jaunus saslimšanas gadījumus gadā. Visaugstākā saslimstība reģistrēta 2022. gadā – 139 gadījumi uz 100 000 iedzīvotāju (35 jauni gadījumi). 2024. gadā diagnosticēto saslimšanas gadījumu skaits samazinājās un bija par 9% zemāks nekā vidēji valstī.

Arī krūts ļaundabīgā audzēja savlaicīga diagnostika ir iekļauta skrīninga programmā sievietēm no 50 līdz 68 gadu vecumam. Apmēram puse diagnosticēto gadījumu ir sievietēm vecumā no 60 līdz 80 gadiem; ik gadu krūts audzējs tiek diagnosticēts arī sievietēm, kas jaunākas par 30 gadiem. Jelgavā pirmreizēji reģistrēto gadījumu skaits ar krūts audzēju dinamikā svārstās. Visaugstākā saslimstība reģistrēta 2020. gadā, kad reģistrēti 47 jauni saslimšanas gadījumi (rēķinot uz 100 000 sievietēm – 156 gadījumi; vidēji Latvijā tajā gadā – 115). 2024. gadā diagnosticēto saslimšanas gadījumu relatīvais rādītājs ir par 4% zemāks, salīdzinot ar situāciju vidēji Latvijā (skat. 9. attēlu).

Trešā biežāk reģistrētā ļaundabīgo audzēju grupa Jelgavā ir ādas audzēji, t. sk. melanoma – diagnosticēto saslimšanas gadījumu skaits kopumā ir zemāks nekā vidēji Latvijā, tomēr pēdējos gados palielinājies; 2024. gadā reģistrēti 73 gadījumi uz 100 000 iedzīvotāju (40 jauni gadījumi) (skat. 9. attēlu).

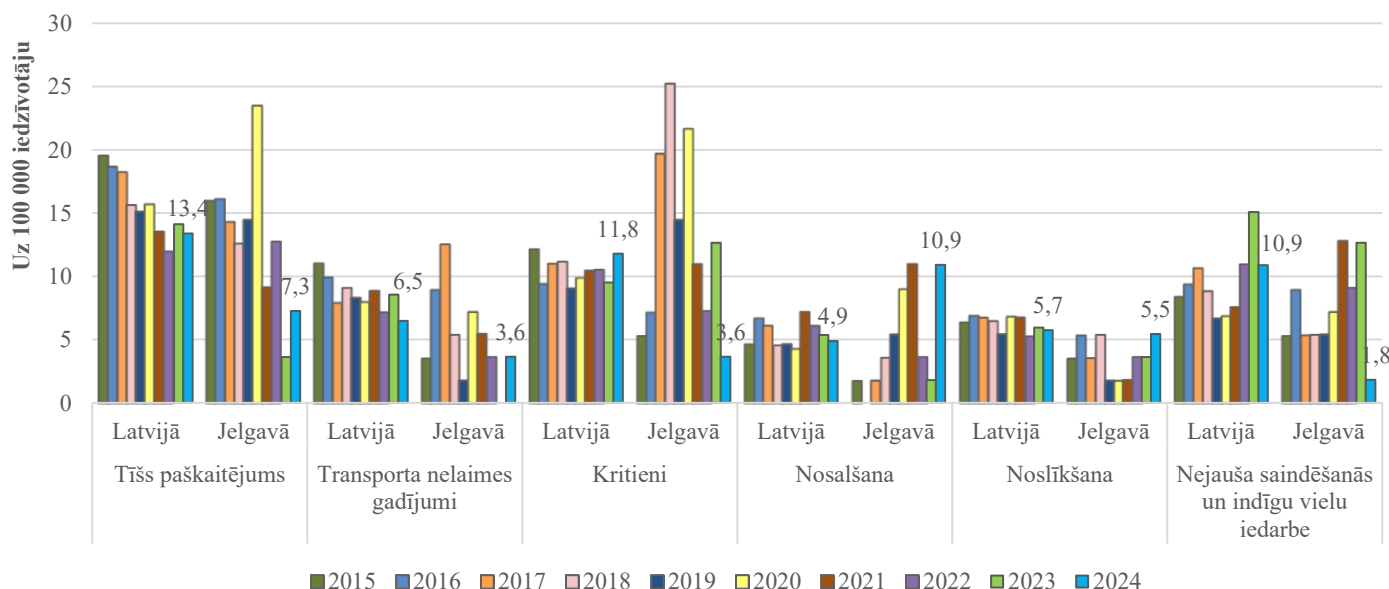
Resnās, sigmoidveida un taisnās zarnas ļaundabīgie audzēji ir iekļauti skrīninga programmā iedzīvotājiem no 50 līdz 74 gadu vecumam. Lai gan slimība var skart arī gados jaunus cilvēkus, saslimstība ar šiem audzējiem strauji pieaug pēc 50 gadu vecuma. Jelgavā pirmreizēji reģistrēto resnās, sigmoidveida un taisnās zarnas ļaundabīgo audzēju gadījumu skaits dinamikā ir mainīgs, 2024. gadā saslimstība bija par 10% zemāka nekā vidēji valstī (skat. 9. attēlu).

Citi biežāk diagnosticētie ļaundabīgie audzēji Jelgavā ir bronhu un plaušu ļaundabīgie audzēji, kuņģa ļaundabīgais audzējs, dzemdes kakla ļaundabīgais audzējs – saslimstība ar visiem šiem audzējiem Jelgavā 2024. gadā bija zemāka nekā vidēji Latvijā.

Mirstība no **ārējiem nāves cēloņiem** (piemēram, pašnāvības, transporta nelaimes gadījumi, vardarbība, dūmu un uguns iedarbe, kritieni, noslīkšana, saindēšanās u.c.) Jelgavā kopš 2021. gada samazinās, 2024. gadā veidojot vien 3,7% no visiem nāves cēloņiem (skat. 3. un 4. attēlu), bet izsakot uz iedzīvotāju skaitu – 47 gadījumi uz 100 000 iedzīvotāju, kas ir par 38% mazāk nekā vidēji valstī. Vidēji gadā, rēķinot no 2015.–2024. gadam, Jelgavā no ārējiem cēloņiem miruši ~37 iedzīvotāji (no 26 nāves gadījumiem 2024. gadā līdz 53 gadījumiem 2020. gadā).

No visām ārējo cēloņu dēļ mirušajām personām 70% bija jaunākas par 65 gadiem, 76% bija vīrieši. Daļa mirušo ir bijuši alkohola reibumā – 2024. gadā no visiem bojā gājušajiem ārējo cēloņu dēļ Jelgavā alkohola reibumā bija 31% (8 personas), t. sk. 3 personām alkohola daudzums asinīs pārsniedza 1,5 promiles.

10. attēls. Mirstība no izplatītākajiem ārējiem nāves cēloņiem 2015.–2024. gadā, uz 100 000 iedzīvotāju

Mirstības sadalījumā pa konkrētiem ārējiem cēloņiem svārstības pa gadiem ir vēl izteiktākas, ņemot vērā, ka katrs nāves gadījums būtiski ietekmē relatīvā rādītāja tendenci.

Jelgavā reģistrēto pašnāvību skaits kopumā ir zemāks nekā vidēji valstī, izņemot 2020. gadu, kad reģistrēti 23 gadījumi uz 100 000 iedzīvotāju (13 personas), pārsniedzot vidējo rādītāju valstī par 50% (skat. 10. attēlu). Laika periodā kopā no 2015. gada līdz 2024. gadam no pašnāvībām Jelgavā mirušas 72 personas. 2024. gadā mirstība no pašnāvībām ir pieaugusi, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, tomēr ir par 50% zemāka nekā vidēji Latvijā. Apmēram $\frac{4}{5}$ pašnāvību Jelgavā veikušas personas, kuras jaunākas par 65 gadiem, kā arī $\frac{3}{4}$ jeb 74% no visām pašnāvībām veikuši vīrieši.

Transporta nelaimes gadījumos bojā gājušo skaits Jelgavā dinamikā ir svārstīgs, – atsevišķos gados reģistrēti mazāk nekā 3 gadījumi, kamēr 2017. gadā reģistrēti 7 nāves gadījumi. 2024. gadā transporta nelaimes gadījumos bojāgājušo relatīvais rādītājs ir 1,8 reizes zemāks nekā vidēji valstī (skat. 10. attēlu). 66% no bojāgājušajiem bija jaunāki par 65 gadiem. Transporta nelaimes gadījumos būtiska loma ir alkohola lietošanai: Jelgavā laika periodā no 2015. gada līdz 2024. gadam 14% no visiem transporta nelaimes gadījumos bojāgājušajiem, kuri bija vecāki par 15 gadiem, asinīs bija konstatēts alkohols (vidēji Latvijā 41%).

Būtisks ārējais nāves cēlonis Jelgavā ir kritieni, kopumā šajā periodā dzīvību zaudējusi 71 persona, no kurām 37% bija jaunākas par 65 gadiem, tajā skaitā arī nepilngadīgie. Visaugstākā mirstība reģistrēta 2018. gadā, kad reģistrēti 25 gadījumi uz 100 000 iedzīvotāju (14 personas), pārsniedzot vidējo rādītāju valstī 2,3 reizes. 2024. gadā šis rādītājs ir samazinājies un reģistrēts mazākais gadījumu skaits visā periodā (skat. 10. attēlu). Kā biežākie nāves cēloņi ir nokrišana no augstuma, pārsvarā izkrišana pa logu, bet gados veciem cilvēkiem – pakļupšana vai sadzīviska rakstura kritieni uz zemes.

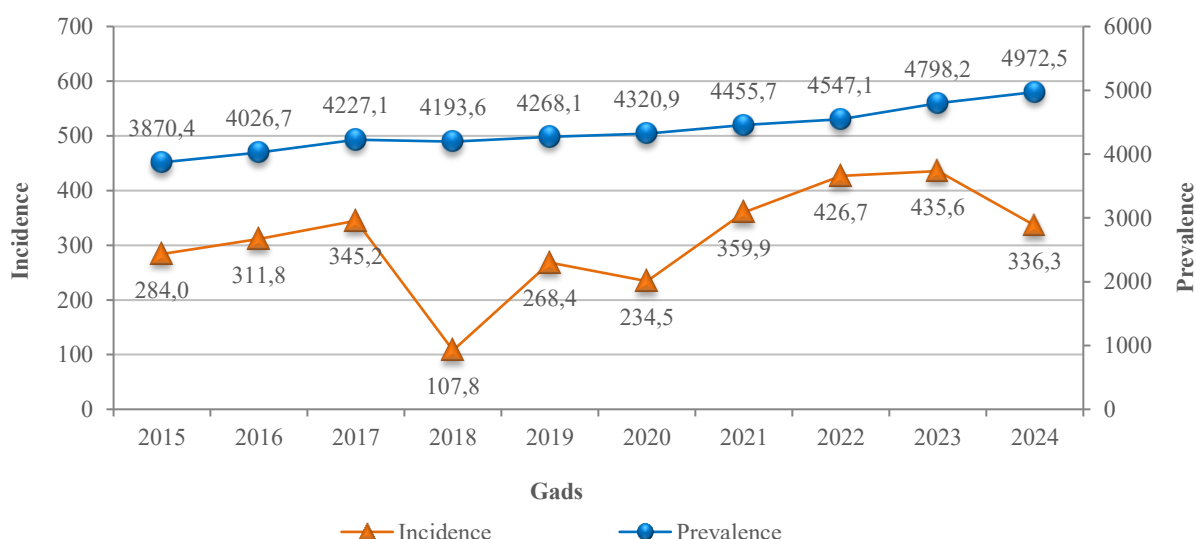
Atsevišķos gados ir reģistrēta augsta mirstība no tādiem ārējiem nāves cēloņiem kā nejauša saindēšanās un indīgu vielu iedarbe (2021. un 2023. gadā – 7 personas), slepkavības (2016. gadā – 7 personas), nosalšana (2021. un 2024. gadā – 6 personas), dūmu, uguns un liesmu iedarbe (2020. gadā – 5 personas). Kopumā mirstība no ārējiem nāves cēloņiem Jelgavā ir zemāka nekā vidēji Latvijā.

Mirstība no **gremošanas sistēmas slimībām** Jelgavā kopumā ir augstāka nekā vidēji valstī, tomēr 2024. gadā tā ir samazinājusies un ir par 15% zemāka nekā vidēji Latvijā (skat. 4. attēlu). Gremošanas sistēmas slimības, it sevišķi ar alkohola lietošanu saistītās, bieži vien ir priekšlaicīgas nāves cēlonis – Jelgavā 2024. gadā 55% no visiem mirušajiem no gremošanas sistēmas slimībām bija jaunāki par 65 gadiem. Nozīmīgākais nāves cēlonis gremošanas sistēmas slimību grupā ir aknu fibroze un ciroze (22% no visām gremošanas sistēmas slimībām), alkohola izraisītas aknu slimības (18%), akūts pankreatīts (12%) un zarnu asinsvadu slimības (12%). Lai gan Latvijā no gremošanas sistēmas slimībām mirušo vīriešu un sieviešu proporcija ir apmēram līdzīga, Jelgavā ir nedaudz augstāks īpatsvars vīriešiem – 55%.

Mirstība no **elpošanas sistēmas slimībām** Jelgavā ir zemāka nekā vidēji Latvijā (skat. 3. un 4. attēlu). 2024. gadā relatīvais rādītājs ir pieaudzis, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, un ir līdzīgs kā vidēji valstī. Galvenais nāves cēlonis elpošanas sistēmas slimību grupā ir pneimoniya (65%) un hroniskas dziļāko elpceļu slimības (27%), visbiežāk – hroniska obstruktīva plaušu slimība ar akūtu dziļāko elpceļu infekciju. $\frac{2}{3}$ mirušo ir vīrieši, 56% mirušo bija vecāki par 64 gadiem.

No jauna reģistrēto saslimšanas gadījumu skaits (incidence) ar **cukura diabētu** uz 100 000 iedzīvotāju Jelgavā dinamikā svārstās – no 2019. gada līdz 2023. gadam pieauga, 2024. gadā – samazinājās, par 12% esot zem vidējā rādītāja valstī (vidēji Latvijā 337 gadījumi uz 100 000 iedzīvotāju). Tas var būt saistīts ar diagnostikas uzlabošanos un nepietiekamu diagnostiku iepriekšējos gados. Kopējais cukura diabēta pacientu relatīvais skaits (prevalence) Jelgavā dinamikā stabili pieaug, tomēr saglabājas zemāks nekā vidēji Latvijā – 2024. gadā 4972 gadījumi uz 100 000 iedzīvotāju (vidēji Latvijā 5572). Mirstība no cukura diabēta Jelgavā ir nedaudz augstāka kā vidēji Latvijā, 2024. gadā pieaugusi līdz 49 gadījumiem uz 100 000 iedzīvotāju, pārsniedzot vidējo rādītāju valstī par 37% (vidēji Latvijā 29 gadījumi uz 100 000 iedzīvotāju).

11.attēls. Cukura diabēta izplatība Jelgavā 2015.-2024. gadā, uz 100 000 iedzīvotāju

Saslimstība ar atsevišķām **infekcijas slimībām** – tuberkulozi, STI, HIV, AIDS un ērcu pārnēsātajām slimībām Jelgavā, visā periodā kopā vērtējot, ir zemāka nekā vidēji valstī (skat. tabulu), atsevišķos gados reģistrēti mazāk nekā trīs jauni saslimšanas gadījumi šajās slimību grupās.

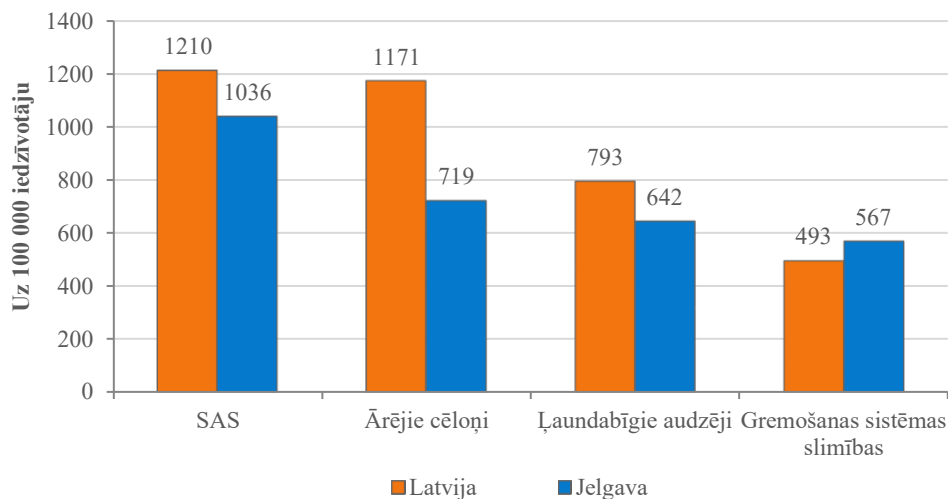
Saslimstība ar ērcu pārnēsātajām infekcijas slimībām dinamikā ir mainīga. 2019. gadā bija rekordaugsts no jauna reģistrēto saslimšanas gadījumu skaits ar ērcu encefalītu (10 gadījumi, kamēr citos gados līdz 3 gadījumiem gadā), arī Latvijā kopumā šajā gadā bija augsta saslimstība. Kopš 2020. gada saslimstība ar ērcu encefalītu ir samazinājusies un nepārsniedz pāris gadījumus gadā; 2024. gadā Jelgavā reģistrēti 3,6 gadījumi uz 100 000 iedzīvotāju (vidēji Latvijā 8,9). Arī saslimstība ar laimboreliozī Jelgavā dinamikā ir līdzīga kā saslimstība ar ērcu encefalītu un kopš 2020. gada Jelgavā tā ir samazinājusies, 2024. gadā reģistrēti 3,6 gadījumi uz 100 000 iedzīvotāju (vidēji Latvijā 19,2).

Saslimstība ar HIV Jelgavā dinamikā svārstās, bet vērtējot visu periodu kopumā – zemāka nekā vidēji valstī. No 2015. gada līdz 2024. gadam Jelgavā reģistrēti 68 jauni saslimšanas gadījumi. Augstākais saslimšanas gadījumu skaits reģistrēts 2018. gadā – 13 jauni saslimšanas gadījumi. 2024. gadā bija reģistrēti 5 jauni saslimšanas gadījumi (rēķinot uz 100 000 iedzīvotāju – 9,1 gadījums, vidēji Latvijā – 9,6 gadījumi). No jauna reģistrēto AIDS gadījumu skaits Jelgavā svārstās no 0 līdz 5 gadījumiem gadā, kopš 2017. gada – zem 3 gadījumiem gadā. Rēķinot uz 100 000 iedzīvotāju, 2024. gadā Jelgavā reģistrēti 3,6 jauni AIDS gadījumi un, lai gan relatīvais rādītājs ir augstāks nekā vidēji Latvijā (2,5 gadījumi uz 100 000 iedzīvotāju), šajā gadā reģistrēti mazāk nekā 3 gadījumi.

Saslimstība ar tuberkulozi visā periodā kopumā Jelgavā ir zemāka nekā vidēji Latvijā, tomēr 2024. gadā pieaugusi, pārsniedzot vidēji rādītāju valstī gandrīz divas reizes (Jelgavā 29 gadījumi uz 100 000 iedzīvotāju, vidēji Latvijā – 15,1).

2024. gadā **potenciāli zaudēto mūža gadu (PZMG)** rādītājs līdz 64 gadu vecumam uz 100 000 iedzīvotāju Jelgavā bija zemāks nekā vidēji valstī – 4107, kamēr vidēji valstī – 4560 (skat. tabulu). Dinamikā rādītājs ir mainīgs, ar tendenci samazināties.

12. attēls. Potenciāli zaudētie mūža gadi 0-64 g. v. 2024. gadā, uz 100 000 iedzīvotāju

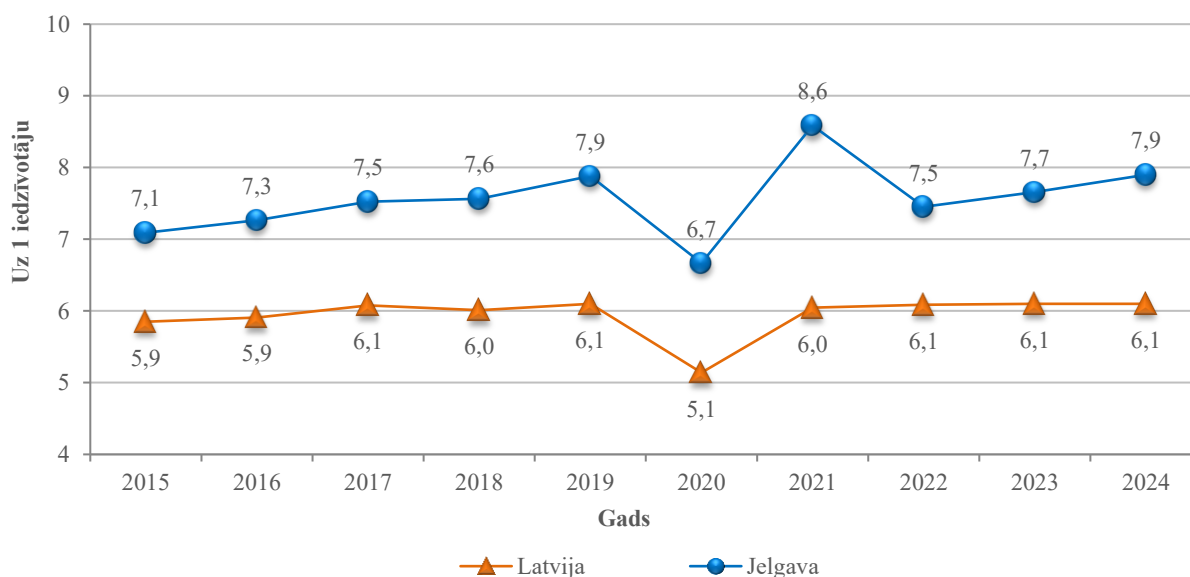

Trīs galvenajās nāves cēloņu grupās potenciāli zaudēto mūža gadu rādītājs Jelgavā ir zemāks nekā vidēji valstī, bet gremošanas sistēmu slimību grupā – augstāks (skat. 12. attēlu). Līdzīgi kā vidēji valstī visvairāk potenciāli zaudēto mūža gadu Jelgavā ir sirds un asinsvadu slimību dēļ. Otrs nozīmīgākais cēlonis, kura dēļ tiek zaudēti daudz mūža gadu, ir ārējie cēloņi. Trešajā vietā ierindojas ļaundabīgie audzēji, bet ceturtajā – gremošanas sistēmas slimības.

Ārstu relatīvais skaits Jelgavā ir līdzīgs kā vidēji Latvijā – 2024. gadā Jelgavā bija 35,1 ārsts uz 10 000 iedzīvotāju (193 ārsti), vidēji Latvijā 34,4. Šāda situācija skaidrojama ar Jelgavā esošo reģionālo slimnīcu “Jelgavas pilsētas slimnīca”, kurā tiek apkalpoti ne tikai Jelgavas, bet arī reģiona iedzīvotāji. Tomēr pozitīvi, ka arī ģimenes ārstu, pediatru un internistu skaits, kuri sniedz primārās veselības aprūpes pakalpojumus, Jelgavā ir augstāks nekā vidēji valstī – 2024. gadā 12,9 uz 10 000 iedzīvotāju, vidēji Latvijā – 10,4. Dinamikā ģimenes ārstu, pediatru un internistu skaits kopš 2015. gada Jelgavā ir pieaudzis par 20%, sasniedzot kopējo skaitu 71 ārsts.

Valsts apmaksāto ambulatoro apmeklējumu skaits uz 1 iedzīvotāju raksturo veselības aprūpes pieejamību valstī. Jelgavā valsts apmaksāto ambulatoro apmeklējumu skaits uz 1 iedzīvotāju ir augsts (skat. 13. attēlu). Sākoties Covid-19 pandēmijai, 2020. gadā apmeklējumu skaits saruka, 2021. gadā pieauga, 2022. gadā atkal samazinājās, bet nākamos divus gadus – 2023. un 2024. gadā atkal pieauga, sasniedzot pirmspandēmijas līmeni. Tā kā valsts apmaksāto ambulatoro apmeklējumu skaitu rēķina pēc iestādes atrašanās vietas, tad rādītāju ietekmē Jelgavas pilsētas slimnīca, jo arī Jelgavas novada iedzīvotāji ārstu pakalpojumus saņem Jelgavā.

13. attēls. Valsts apmaksāto ambulatoro apmeklējumu skaits 2015.-2024. gadā, uz 1 iedzīvotāju

Mājas vizīšu skaits, kā arī mājas vizīšu īpatsvars no visiem ambulatorajiem apmeklējumiem Latvijā ik gadu samazinās, arī Jelgavā ir samazinājies no 0,11 gadījumiem uz 1 iedzīvotāju 2015. gadā līdz 0,04 gadījumiem uz 1 iedzīvotāju 2024. gadā. Mājas vizītes 2024. gadā Jelgavā veidoja 0,56% no visiem apmeklējumiem, kas salīdzinoši ir ļoti zems īpatsvars (skat. tabulu).

Saīsinājumi:

CSP – Centrālā statistikas pārvalde

EGRIS – Epidemioloģisko gadījumu reģistrēšanas informācijas sistēma

LV – Latvija

PREDA – Ar noteiktām slimībām slimojošu pacientu reģistrs

SAS – Sirds un asinsvadu slimības

SPKC – Slimību profilakses un kontroles centrs

SSK-10 – Starptautiskā statistiskā slimību un veselības problēmu klasifikācija, 10. redakcija

VISUMS – Valsts infekcijas slimību uzraudzības un monitoringa sistēma